

Covid-19 på tillbakagång; Kubas ekonomi på offensiven

Med COVID-19 under kontroll inleder Kuba ny ekonomisk kamp

Artikeln är från i våras. Sedan dess har Kuba haft en andra våg av Covid och är nu uppe i ca 130 döda (jämfört med Sveriges drygt 6 000 på en något mindre befolkning). Landet öppnar nu successivt upp för internationell turism och alla flygplatser är öppnade. Artikeln är, trots att den är några månader gammal, ändå aktuell för att belysa Kubas nuvarande situation.

Det socialistiska Kubas exemplariska svar på den globala COVID-pandemin har välkomnats över hela världen. I slutet av juli hade hälsovårdsmyndigheterna kontroll över viruset. 87 personer hade dött, ingen av dem barn eller vårdpersonal, och Kuba gick in i fas tre av återhämtningen efter Covid-19.

Landets folkhälsoinsats skyddade befolkningen men de ekonomiska kostnaderna har varit höga, särskilt betungande genom förlusten av internationell turism ? landets näst största utländska inkomstkälla ? när gränserna stängdes.

Detta förvärrade ogynnsamma förhållanden som redan uppstått på grund av den ekonomiska krisen i Venezuela och USAs/Trumps upptrappade sanktioner från 2017. Från en BNP-tillväxt på 4,4% 2015, efter Obamas erkännande av Kuba, med öppningar i blockaden och överenskommelse om samarbete med Kuba, minskade tillväxten till 1,3% mellan 2016 och 2019 och prognostiserades bara 1% för 2020.

Nu, i samband med pandemin, förutspår FN: s Ekonomiska kommissionen för Latinamerika och Karibien den 15 juli, att Kubas BNP minskar med 8% 2020. Prognosen för Latinamerika och Karibien är -9,1%.

Utmaningar för Kubas ekonomin

Den 16 juli påpekade Kubas president Miguel Diaz-Canel i ett tal i regeringen att ?de senaste månaderna har vi ställts inför många [från USA] försök att förhindra leveranser av bränsle, mat, råvaror mm till våra hamnar, som behövs för att upprätthålla viktig produktion, och USA sanktioner som mitt i pandemin minskat våra valutaintäkter. ?Trots detta?, sa han, ?höjde vi så långt som möjligt lönerna i den statliga budgeterade sektorn. Vi försöker undvika total nedsläckning; vi behöll taken i produktionen, de grundläggande investeringarna för att utveckla landet; vi godkände åtgärder för att skydda hela Kubas befolkning, utan åtskillnad, från effekterna av Covid-19.

?Men vi måste ändra landets strategi. Landet behöver återhämta sig från effekterna av Covid-19-pandemin, men drabbas också av den globala krisen. Vi går vidare med planen för landets ekonomiska och sociala utveckling fram till 2030.? Diaz-Canel tillkännagav en strategi för ekonomisk omvandling, som inom ramen för landets centralt planerade ekonomi kommer att lägga större vikt på marknadsmekanismer och den privata sektorn för att främja inhemsk produktion, särskilt inom jordbruket, decentralisera beslutsfattande och förena Kubas dubbla valutor.

Ökande marknadsmekanismer ökar motsättningarna inom den socialistiska planekonomin, men är en nödvändig eftergift under de ogynnsamma omständigheterna:

+ Intensifiering av USA-blockaden. Bara under 2019 infördes 86 nya sanktioner av Trump-administrationen, inklusive tillämpning av avdelning III i Helms Burton Act från 1996, som syftar till att begränsa utländska investeringar i Kuba, och åtgärder för att hindra oljetransporter från Venezuela. Kostnaden för den amerikanska blockaden enbart 2019 beräknades till 4 miljarder dollar; en siffra som kommer att stiga kraftigt under den kommande perioden.

+ Den pågående ekonomiska krisen i Venezuela, en av Kubas främsta handelspartners, som drabbades av en minskning med 25,5% i BNP 2019 när USA:s sanktioner intensifierades.

+ En växande brist på utländsk valuta på grund av flera faktorer: minskningen av internationell turism med 9,3% 2019 (till följd av amerikanska åtgärder); förlusten av exportmarknader inom medicinska tjänster (från Brasilien och Ecuador), som i januari 2020 hade minskat resultatet med 19,6% jämfört med föregående år; och frysningen av turismen i slutet av mars 2020 på grund av pandemin. Med den framväxande globala ekonomiska krisen förväntas penningöverföringarna från utlandet minska dramatiskt.

+ Från september 2019 var Kuba tvungen att fungera med 50% av det bränsle som krävs. Olja från Ryssland, Algeriet och Angola köptes under mindre gynnsamma förhållanden än de som Venezuela traditionellt erbjuder.

+ Torkan i hela Karibien ledde till att Kubas jordbruksproduktionen blev lägre än planerat. Bristen förvärrades av pandemin.

+ USA:s sanktioner skapar brist på läkemedel och hindrar Kuba från att köpa eller ta emot donationer av medicinsk utrustning för att behandla Covid-19-patienter. Bristen har lett till långa köer för basmaten. President Diaz-Canel i sitt tal: ?? det råder varubrist i butikerna, ja, och varför? Varför har Kuba inte mer hårdvaluta? Bland annat på grund av blockaden, på grund av den ekonomiska krigföringen ? för att varje gång vi exporterar till någon försöker de hindra den exporten; för varje gång vi ordnar kredit försöker de stoppa lånet och eftersom de försöker stoppa bränsleleveranser till Kuba måste vi köpa på andra marknader till högre pris."

Förlusten av intäkter från turismen och en minskad efterfrågan på export har inneburit en ihållande intäktsbrist medan ytterligare kostnader har uppstått i hälsosektorn. Western Union tvingas stänga ned, vilket gör det omöjligt att skicka och ta emot pengar till och från utlandet.

Den nya ?ekonomiska-sociala strategin? godkändes av regeringen den 16 juli och tillkännagavs samma dag via det dagliga tv-sända rundabordsprogrammet (Mesa Redonda), som inleddes med att sända presidentens tal. I den efterföljande diskussionen förklarade ekonomi- och planeringsminister, Alejandro Gil, att strategin täcker 16 viktiga ekonomiska områden.

?Vi säger alltid att ju större osäkerhet desto bättre måste planeringen vara, så vi har en detaljerad strategi i linje med vår ekonomiska modell och riktlinjer för att uppdatera den kubanska ekonomin, samtidigt som vi fokuserar på att ta bort hinder och driva vår ekonomi på ett mer funktionellt sätt?.

Den nya strategin bygger på nio principer:

- 1) Upprätthålla centraliserad planering, samtidigt som den administrativa fördelningen av resurser decentraliseras
- 2) Öka den nationella produktionen och minska importberoendet
- 3) Reglera marknaden genom (huvudsakligen) indirekta metoder
- 4) Ökad integration mellan olika ekonomiska aktörer i statliga och icke-statliga sektorer

- 5) Utnyttja den inhemska efterfrågan för att skapa jobb och produktiv tillväxt
- 6) Förbättra ledningen i statliga sektorföretag för att förbättra effektiviteten
- 7) Implementera godkända men väntande aspekter av policyn som uppdaterar former för förvaltning och ägande
- 8) Uppmuntra intern konkurrenskraft, garantera effektiv användning av materiella och ekonomiska resurser och utöka incitamenten.
- 9) Följa miljöpolitiken och arbeta för hållbar utveckling

Målet är att öka den inhemska produktionen, minska importen och öka och diversifiera exporten. Politiken kommer att syfta till att diversifiera jordbruksproduktion och handel, stärka statliga företags självständighet, skapa mini-, små och medelstora statliga företag inom industrin, tillåta icke-statliga företag att importera och exportera via 37 specialiserade statliga företag, låta kooperativ sälja direkt till utländska och samriskföretag, uppmuntra direkta utländska investeringar, särskilt i livsmedelsproduktion, främja kooperativ och förbättra och öka egenföretagande.

Många av dessa åtgärder tillkännagavs förra sommaren, nu är målet att påskynda deras genomförande. Andra åtgärder gör det möjligt för landet att stärka statsbudgeten, genom handeln dra in brådskande hård valuta från folk som har mycket kontanter (likviditeten i befolkningens händer var 59% av BNP 2018).

I slutet av 2019 öppnade regeringen 80 butiker för hushållsapparater, elektriska motorcyklar och bildelar i konvertibla valutor, inklusive US-dollar, som togs bort från den inhemska handeln 2004. Begagnade bilar kan säljas för US-dollar sedan i februari.

Från den 20 juli började ytterligare 72 statliga butiker som drivs av Tiendas Caribes och Cimex sälja ?medel- och högklassiga? livsmedel, toalettartiklar och hårdvaror i fritt konvertibla valutor. Köp kan göras med ett kubanskt kontokort från ett konto som med omsättbara valutor eller med internationella MasterCard- och VISA-kort som inte är kopplade till USA- banker. Den hårddvaluta som samlas in i dessa butiker bidrar till inköp av de varor som behövs i de över 4700 butikerna som fortsätter att sälja till befolkningen både i kubanska peso (CUP) och konvertibla peso (CUC). Kubanska statliga och icke-statliga enheter kan hålla löpande konton i hård valuta. Turister kan betala för vissa tjänster i hårddvaluta.

Från och med den 20 juli avlägsnades den skatt på 10% som lades på US dollar, pengar som går in i det kubanska banksystemet.

Att minska importen av livsmedel och bränsle är mycket viktigt. Men framstegen har varit smärtsamt långsamma. 70% av de livsmedel som konsumeras i landet, importeras, trots de möjligheter som finns för inhemsk ersättning. USA:s blockad stoppar extern finansiering av investeringar i den teknik som Kuba behöver byta från importerade kolväten till inhemsk förnybar energi.

Under tiden, uppmuntrad av Trump-regeringen, intensifierar extremhögerextilkubaner mediekampanjer mot Kuba, och kräver hårdare sanktioner och en bojkott av överföringar och besök på ön.

President Diaz-Canel sa: ?? globalt sett bevitnar vi en djup kris som en följd av Covid-19 och imperialismens nyliberala paradigms definitiva kollapsen.?

Kubas folkhälsosvar på Covid-19 skrämmer dessa nyliberala paradigmer. Nu behöver man få slut på USA:s blockad så att folket kan utveckla potentialen i sin välfärdscentrerade ekonomi.

Information hämtad från José Luis Rodríguez, ?La batalla económica y frente a la Covid-19 en la Cuba actual (II)?, Cubadebate, 27 maj 2020.

Helen Yaffe är lektor i ekonomisk och social historia vid University of Glasgow, specialiserad på kubansk och latinamerikansk utveckling. Hennes nya bok ?We Are Cuba! Hur ett revolutionärt folk har överlevt i en post-sovjetisk värld? har publicerats av Yale

University Press.

Helen Yaffe, översättning: Eva Björklund. Tidigare publicerad i e-folket 201114